

WA4 MAGAZINE

Thema: Klimaat,
veiligheid en
migratie

Speciaal voor
VVA-leden,
studenten, alumni
en bedrijven

Bezoek zeventig
bedrijven en volg
de workshops

Special: Carrièredag 5 oktober

Hoofredactie

Christel Klaren (VVA), Ria Dubbeldam (gaw)

Redactie

Leonie Heutinck, Melanie Koning,
Edwin Vriezen, Doede Wessels

Redactieadres & ledenadministratie

VVA Larenstein
Postbus 350, 6880 AJ Velp
T 026-3695725
E redactie@vva-larenstein.nl
E administratie@vva-larenstein.nl
www.vva-larenstein.nl

Advertentieverkoop

Medialijn bv, Sandra Hepping
T 0314-763735
E s.hepping@medialijn.nl

Opzeggen lidmaatschap

Schriftelijk voor 1 december 2018.

Copyrights

Het auteursrecht berust bij de uitgever en de auteurs.
Overname van artikelen wordt gewaardeerd, mits voorzien van een deugdelijke bronvermelding.

Aansprakelijkheid

De uitgever en auteurs streven naar juistheid van de informatie. De uitgever en auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelingen gebaseerd op onze informatie.

VVA-bestuur

Voorzitter / Erwin van den Berg
E voorzitter@vva-larenstein.nl
T 06-13356669

Penningmeester a.i. / Erwin van den Berg
E penningmeester@vva-larenstein.nl
T 06-13356669

Secretaris / Paul Eugelink
E secretaris@vva-larenstein.nl
T 06-53874402

Bestuurslid Regiozaken / Wilco van Hout
E regiozaken@vva-larenstein.nl
T 06-83608249

Regiocoördinatoren

Noord / Marije Kattenwinkel
E noord@vva-larenstein.nl, T 06-18723541

Oost / Henk Vrieling
E oost@vva-larenstein.nl, T 06-19366667

Zuid / Trudy Bus
E zuid@vva-larenstein.nl, T 06-54741821

West / vacant
E west@vva-larenstein.nl, T 06-26108872

Opdrachtgever / VVA Larenstein

Uitgever / VVA Larenstein en gaw ontwerp+communicatie
Druk / Senefelder Misset B.V.

Vormgeving / gaw ontwerp+communicatie, Wageningen

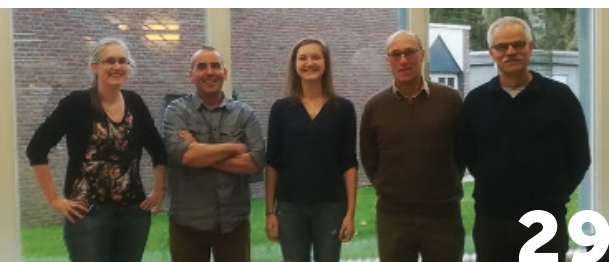
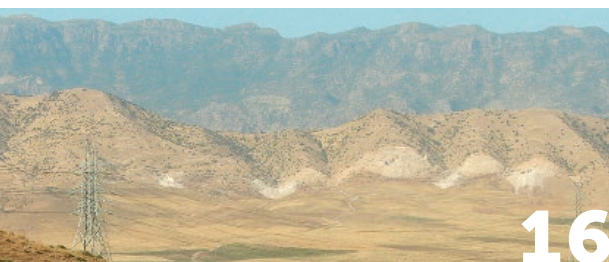
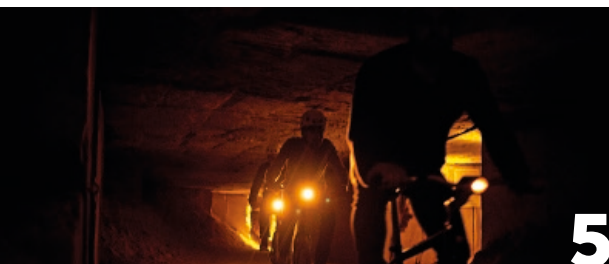
Oplage / 16.000

Coverfoto / Compilatie stockfoto's

ISSN 1879-422X

INHOUD / 4 / 18

- 5** VVA Carrière dag nieuws
De VVA Carrière dag heeft een zeer actueel thema: klimaat, veiligheid en migratie. De samenleving snapt naar oplossingen.
- 6** 'Klimaatadaptatie biedt prachtige kansen'
David van Raalten, programmaleider klimaatadaptatie bij Arcadis: 'De weersextremen zijn het nieuwe normaal. Nederland heeft keihard professionals nodig die het totaalplaatje snappen.'
- 10** 'We moeten moraal rondom klimaatverandering veranderen'
Els van Grol, De Stichtse Rijnlanden: 'Het is belangrijk we klimaat, veiligheid en migratie in samenhang oppakken.'
- 11** Genomineerden westrijd Alunus van het Jaar 2017 stellen zich voor
Lees wie zich dit jaar hebben genomineerd. Wie wil jij in het zonnetje zetten? Breng je stem uit via de website van VVA Larenstein.
- 15** VVA-lid Jeroen Harmsen
Hij wil zich profileren als een ontwerper met technische bagage.
- 16** Leefbare woestijnen voor de opvang van klimaatvluchtelingen
Agnes Dinkelmann van Stillare heeft een ambitieus plan: maak van woestijnen leefbare groene plekken en richt die in als buffers voor de vele miljoenen migranten.
- 20** Stelling: Wateroverlast en extreme droogte vragen om snelle actie
Moet het kabinet als eerste in actie komen? Of is hier sprake van een breed maatschappelijk probleem, waarvoor iedereen aan de lat staat?
- 27** De gastdocent
Barry de Vries brengt hij aan de hand van klimaatadaptatie en -mitigatie over hoe praktijk en onderzoek samengaan.
- 29** Berkhofffonds staat studenten in financiële problemen bij
Het fonds is ooit voortgekomen uit VVA Larenstein. Ze trekt de banden met de VVA weer aan.

VVA Carrière dag 2018: klimaat, veiligheid en migratie

Het thema van de VVA Carrière dag – klimaat, veiligheid en migratie – borrelde op na een boeiende lezing van social engineer Agnes Dinkelman over de noodzaak tot grootschalige vergroening van woestijngronden. Zij legde een sterke link tussen migratie en veiligheid. Leefbare woestijnen kunnen goede buffers zijn om migranten tijdelijk in de regio op te vangen en ondermijnen de aantrekkingskracht van mensen om zich aan te sluiten bij terroristische organisaties.

Haar visie trekt ze door naar West-Europa. Onze veiligheid en die van migranten uit Noord-Afrikaanse en Sub-Sahara die op de vlucht zijn als gevolg van klimaatverandering en rampen, zijn nauw met elkaar verbonden. Dinkelman plaatst het migratievraagstuk dat Europa intern zwaar verdeelt in een breed en zinvol perspectief. Hier liggen taken voor ons als ingenieurs. In een workshop tijdens de VVA Carrière dag gaat Dinkelman, samen met samenwerkingspartner Douwe Jan Joustra, VVA-lid en expert circulaire economie, in gesprek met studenten, afgestudeerden, docenten en anderen. Lees ook het interview in dit magazine.

De problematiek die ze aankaart klinkt steeds vaker door. Onlangs hield wetenschapster Hindou Oumarou Ibrahim een indrukwekkend betoog bij de VN Veiligheidsraad over de noodzaak om klimaatverandering te koppelen aan veiligheid. Mensen in de Sahellanden leven in erbarmelijke omstandigheden als gevolg van klimaatverandering en vechten om te overleven.

De uitdagingen die de wereldwijde klimaatverandering ons stellen, sluiten uitstekend aan bij thema's en de missie van onze opleiding. Bij Delta Areas and Resources Applied Research Centre liggen mogelijk kansen voor het oprichten van living labs. Wellicht dat betrokken lectoren met Dinkelman hierover kunnen sparren.

In eigen land liggen ook de nodige uitdagingen rondom klimaatverandering. Professionals proberen de noodzaak van klimaatadaptatie van stad en land op de politieke agenda te krijgen en bedrijven gaan ermee aan de slag. De klimaatverandering raakt inmiddels de hele samenleving, betoogt David van Raalten, programmaleider klimaatadaptatie voor Arcadis Nederland. Hij houdt zich dagelijks bezig met hoe we de stad leefbaar kunnen houden, en licht dat toe in zijn workshop tijdens de VVA Carrière dag.

Het belooft een heel interessante VVA Carrière dag te worden. Iedere student en afgestudeerde van hogeschool Van Hall Larenstein Velp en Helicon MBO Velp is van harte welkom. Kom naar de diverse workshops en bezoek de bedrijvenbeurs voor stages, afstudeeropdrachten en vacatures. In deze VVA Magazine lees je er meer over.

De VVA wenst je veel inspiratie tijdens de VVA Carrière dag,

Paul Eugelink
secretaris VVA Larenstein

PROGRAMMA

11de VVA Carrièredag

5 OKTOBER

10:00 UUR

Opening door VVA-voorzitter
Erwin van den Berg

10:15-15:00 UUR

Carrièremarkt

10:30-11:30 UUR

Agnes Dinkelman en Jan Douwe
Joustra van Stillare: Verknoping van
klimaat en migratie

12:00 UUR

Collegetour Stadswerk met in de hoofdrol
Marcel Beukeboom

13:15 UUR

David van Raalten, Arcadis: Klimaat-
adaptatie: wat moeten we ermee?! Is het
een bedreiging, kans of geen van beiden?

14:30 UUR

Prijsuitreiking waardebon Grotbiken &
klimmen voor 2 personen te Valkenburg,
beschikbaar gesteld door Van der Tol

14:45 UUR

Bekendmaking Alumnus van het jaar 2018

15:00 UUR

Einde Carrièremarkt
Aansluitend bij de stand van Eelerwoude
een netwerkborrel

17:00 UUR

Sluiting van de 11de VVA Carrièredag

DEELNEMENDE BEDRIJVEN EN INSTELLINGEN

CARRIÈREDAG NIEUWS

VVA Carrièredag in teken van klimaatverandering

Stem mee voor de Alumnus van het Jaar 2018

Tijdens de VVA Carrièredag maken we de Alumnus van het Jaar 2018 bekend. Doe mee en breng je stem uit op jouw favoriet: Patrick van der Broeck, Harrie van Vugt, Gerard de Baaij en Renske Winters. Ze stellen zich voor op pagina 11 en op www.vva-larenstein.nl

Met de verkiezing belonen we de winnaar en genomineerden

voor hun inzet om hogeschool Van Hall Larenstein in een positief daglicht te zetten. Tevens is de Alumnus van het Jaar een voorbeeld voor (nieuwe) studenten en alumni. De winnaar is een jaar lang ambassadeur van de opleidingen van Hogeschool VHL Wageningen of Velp.

Win de VVA Carrièredagprijs

De VVA verloot onder de deelnemers aan de VVA Carrièredag een prijs: grotbiken&klimmen voor twee personen in Valkenburg. Om daarvoor in aanmerking te komen moet je bij de VVA-stand of bij een aantal bedrijvenstands

de kanskaart invullen en vóór 13.30 uur inleveren. De winnaar wordt om 14.45 uur bekendgemaakt op de trap in de aula door van Van der Tol Hoveniers, de sponsor van de prijs. Om kans te maken moet je dan aanwezig zijn.

De VVA Carrièredag op 5 oktober staat in het teken van klimaat, veiligheid en migratie. Een thema waaraan VHL'ers en Heliconners een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Dat zeggen althans de sprekers van de workshops. In VVA Magazine lees je er meer over.

Verder is er de traditiegetrouwe VVA Carrièremarkt. We verheugen ons op de komst van ruim 60 bedrijven en organisaties. Ze presenteren zich in de aula van hogeschool Van Hall Larenstein. Ze geven hun visie op het thema van de Carrièredag, maar zijn ook op zoek naar stagiairs, afgestudeerden en afgestudeerden.

VVA Magazine eenmalig óók voor niet-leden

Om onze vereniging en de VVA Carrièredag op 5 oktober bij zoveel mogelijk geïnteresseerden onder de aandacht te brengen, verschijnt het VVA Magazine in een oplage van 16.000 exemplaren voor alle afgestudeerden en studenten van hogeschool Van Hall Larenstein en Helicon MBO Velp en bevriende bedrijven en organisaties.

Word ook lid of sluit je aan bij het inspirerende VVA-netwerk. Meer informatie: www.vva-larenstein.nl

Gediplomeerden maken kans op een lunchbon.

Voordelig lidmaatschap en prijs voor gediplomeerden 2018

VVA Larenstein feliciteert de nieuwe lichten afgestudeerden van Helicon MBO Velp en hogeschool Van Hall Larenstein. We wensen ieder een goede en succesvolle carrière. Bezoek als opstapje naar die carrière de VVA Carrièredag en word lid van VVA Larenstein.

Omdat je net bent afgestudeerd, doen we je een scherp aanbod: 1ste jaar lidmaatschap €10,- 2de jaar lidmaatschap €20,- 3de jaar lidmaatschap €40,- 4de jaar €50,- We verloten bij 25 nieuwe leden een lunchbon voor twee personen.

Allerlaatste plaatsen buitenlandexcursie naar Normandië

De vierdaagse VVA-excursie van 25 tot en met 28 oktober heeft als bestemming Normandië. Lees meer over het gevarieerde programma en opgave op de website www.vva-larenstein.nl. Wil je mee? Twijfel niet en schrijf je dan nu. Er zijn nog maar enkele plekken open.

'Klimaatadaptatie
biedt prachtige
kansen voor een
leefbaar Nederland'

Hot news deze zomermaanden: Amsterdamse bruggen zijn door de hitte niet meer te bedienen. Het zeewater dringt door lage rivierwaterstanden diep West-Nederland binnen. Naast extreme droogte ook fikse hoosbuien die steden niet kunnen verwerken. Voor David van Raalten, programmaleider klimaatadaptatie bij advies- en ingenieursorganisatie Arcadis, is het klip en klaar: klimaatverandering raakt de hele maatschappij. Zijn boodschap tijdens zijn workshop op de VVA Carrière dag: 'Nederland heeft keihard professionals nodig die het totaalplaatje snappen en slimme integrale oplossingen aandragen.'

Zeg je klimaatverandering en klimaatadaptatie, dan raak je David van Raalten aan zijn passie. 'Mijn vrouw zegt dat ik alles door de bril van klimaatverandering zie. Maar het is ook wel erg extreem dit jaar.' Hij brengt in herinnering: in januari zware stormen. Nederland lag plat. In februari en maart de Siberische tijger. Vervolgens zijn er hoosbuien in april en mei. En dan hopsakee droogte en hitte in juni en juli, die het record van 1976 overtreft. Lagere waterstanden bemoeilijken de bevoorrading van brandstof naar benzinstations. Paalrot dreigt voor ontelbaar veel woningen. 'Alle aspecten van klimaatverandering achter elkaar is toch wel heel frappant.'

Vier aspecten

Bij klimaatadaptatie gaat het om vier aspecten van extremer weer waartegen Nederland zich volgens de overheidsprogramma's die een klimaatadaptatieve inrichting van Nederland nastreven weerbaar moet maken: het eerste Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (2018) en de nationale adaptatiestrategie (2016). Van Raalten somt die vier aspecten op: 'Overstromingen, wateroverlast, droogte en hittestress. Wat betreft het risico op overstromingen is Nederland redelijk op orde gebracht. Het programma Ruimte voor Rivier is uitgevoerd; de zwakke schakels langs de kust zijn versterkt. Het Hoogwaterbeschermingsprogramma gaat vrolijk door en kent ook de komende jaren nog vele projecten om dijken verder te versterken. Omdat dit een lopend programma is, hoeven we daar niet nog eens extra naar te kijken.' Wel komt er grotere aandacht voor lage waterstanden bij. Maatregelen voor onze rivieren zijn uitermate belangrijk, maar grote prioriteit ligt volgens Van Raalten nu ook achter de dijken, bij strategieën tegen wateroverlast. 'Dit raakt met name het hele stedelijke watersysteem. Niet voor niets is er nu het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Daarmee kent het Deltaprogramma nu drie Deltaplannen. De vrijblijvendheid om 'er iets mee te doen' is er nu ook wel af. Hulde aan de koplopers, maar iedereen moet aan de bak: gemeenten en overheden hebben nadrukkelijk de opdracht om de kwetsbaarheid van het watersysteem in beeld te brengen (klimaat-

'Er is een grote behoefte aan professionals die het totaalplaatje van de ruimtelijke inrichting en de relatie met klimaatadaptatie snappen'

stresstest, 2018-2019), om op basis daarvan in gesprek te gaan met relevante stakeholders (risicodialogen, 2019-2020). Gezamenlijk moeten er strategieën worden gemaakt, waarin ook gekeken wordt naar meekoppelkansen. Uiteindelijk moeten er in 2020 concrete uitvoeringsagenda's liggen!'

Gemeentelijke rioleers zien namelijk dat het rioleringsnetwerk het water niet aankan als het heel hard regent. En omdat de investering te groot is om het riool iedere piekbui op te laten vangen, zijn er zijn oplossingen nodig voor tijdelijke waterberging. 'Dat betekent een andere inrichting van het stedelijke watersysteem, en daarmee de inrichting van de stad. We kunnen bijvoorbeeld regenwater opvangen op daken. Groene daken met mooie daktuinen of urban farming geven tegelijk verkoeling. Of maak blauwe daken voor alleen wateropvang of gele daken gecombineerd met zonnepanelen. Komt het water op de straat dan kun je denken aan wadi's of ondergrondse bunkers die water tijdelijk opvangen. Stroomt de straat toch nog onder, dan kunnen hogere dorpels voorkomen dat het water de huizen inloopt. Momenteel is er een discussie of we de dorpelpielen van huizen moeten vastleggen in een wettelijke verordening.'

Cascade-effect

Langzamerhand komt Van Raalten op zijn statement: 'De water- en groene wereld heeft als eerste de urgentie van klimaatadaptatie benoemd, maar inmiddels raakt het alle dimensies van de maatschappij.' Hij ervaart dat aan den lijve als watermanager. Hij krijgt uitnodigingen voor voordrachten voor uiteenlopende werkvelden. In juni bijvoorbeeld was hij keynote speaker tijdens het jaarcongres Dag van de Rail met een verhaal over klimaatadaptatie voor het spoor. Direct na president directeur Pier Eringa van ProRail kon Van Raalten inzichtelijk maken hoe klimaatverandering de hele samenleving kan ontwrichten. 'Tijdens de Siberische tijger sprongen er op drie grote treinstations – Utrecht, Rotterdam en Den Haag – waterleidingen. Vijf dagen achter elkaar.

CARRIÈRE

David van Raalten

Opleiding / Wageningen University & Research, Land-inrichtingswetenschappen, 1995

Werk / Programmaleider Klimaatadaptatie bij Arcadis Nederland en solution leader voor watermanagement voor Arcadis Europa, Midden-Oosten en het Verenigd Koninkrijk; boegbeeld Klimaatadaptatie namens Koninklijke NLI ingenieurs; lid van externe advies-commissie voor Wageningse Master Climate Studies; lid Strategische adviesraad voor 4TU Centre for Resilience Engineering en advies-commissie bij VHL voor International Development Studies; per 1 november nieuwe functie: directielid Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Kom naar de workshop op de VVA Carrière dag, 5 oktober, 13:00 uur

Gedeelten van stations werden afgesloten. Het bleef bij hinder (geen koffie, geen toiletgebruik), maar als perrons afgesloten worden, kunnen treinen niet rijden en kan er een ov-infarct ontstaan. Een cascade-effect noemen we zo'n opeenstapeling van effecten.'

Klimaatverandering vereist dus maatregelen voor bestaande railinfra en nieuwe railontwerpen. 'We weten dat op warme dagen het aantal storingen verdrievoudigt. Als spoorstaven door warmte uitzetten, wat betekent dat voor wissels en bruggen? Brugdelen zijn te koelen door leidingwater in het brugdek te laten stromen. Als het lokaal plenst, hoe voorkomen we dat er water op het spoor blijft staan of dat metrolijnen onder water lopen. Wellicht zijn de stroken waarover treinen en metro's rijden te gebruiken voor waterinfiltratie. Daarmee anticiperen we ook op hitte.'

Het nieuwe normaal

Terwijl de noodzaak van klimaatadaptatieve oplossingen groot is, handelen we nog steeds veel vanuit incidenten, vindt Van Raalten. 'Alsof het extremen zijn, maar de weersextremen zijn inmiddels het nieuwe normaal. Daar moeten we op anticiperen. Een jaar geleden zou men bij meer water in een tunnel nog zeggen: dan hangen we er toch een grotere pomp in? Gelukkig zie je dat er nagedacht wordt over constructievere oplossingen. Het inzicht dat we Nederland echt anders moeten inrichten gaat snel. Na de Dag van de Rail was ik uitgenodigd voor de infradagen van het CROW voor wegbeheerders, aannemerij en advies- en ingenieursbureaus. Hoe kun je als assetmanager klimaatadaptatie meenemen in het ontwerp en onderhoud van wegen?'

Een vraag aan Van Raalten die opdoemt is of we niet kunnen putten uit buitenlandse expertise. Er zijn immers veel landen in de wereld die structureel kampen met wateroverlast, droogte en hitte. 'We maken inderdaad nog niet genoeg gebruik van buitenlandse expertise. Om bij railinfra te blijven. Als transformatorhuisjes oververhit raken, moet elektronica gekoeld worden. In Zuid-Frankrijk, Spanje en Italië moet oververhitting van transformatiehuisjes zeker een issue zijn. In Nederland beginnen we nu pas vragen over dit soort kwesties te stellen. Het leuke van mijn werk is dat ik in mijn internationale Arcadis-netwerk kan sparren met buitenlandse collega's. Naast programmaleider klimaatadaptatie voor Arcadis Nederland ben ik namelijk ook solution leader voor watermanagement voor Arcadis Europa, Midden-Oosten en het Verenigd Koninkrijk (EMU-regio). Mijn expertise is weliswaar watermanagement, maar ik heb ook internationaal werkende collega's voor het spoor.

Die kunnen mij zo informeren over hoe een spoor in Italië wordt ontworpen. Die slag – over lands- en vakgrenzen heen kijken – moeten we nog beter maken. Dat geldt niet alleen voor Arcadis maar voor iedereen.'

Totaalvisie

Oplossingen voor klimaatadaptatie zijn er volop, daar schort het volgens Van Raalten niet aan. Het komt er vooral op aan om klimaatadaptatie in zijn totaliteit te bezien en slimme oplossingen aan de voorkant van ontwerpen in te pluggen. 'Waterschappen kunnen met waterberging in het landelijk gebied wateroverlast in steden voorkomen en het landelijk gebied bovendien inzetten om droogte te bufferen. Dat is een vreselijk actuele opgave. Alle werkvelden hebben elkaar hierbij hard nodig. De groen-blauwe inrichting van Nederland is niet langer het exclusieve werkteerrein van een groepje cultuurtechnici. En dus stond ik ook ineens op de Provada, dé vastgoedbeurs van Nederland, met een verhaal voor commerciële ontwikkelaars over hoe we klimaatbestendig kunnen ontwerpen en bouwen. Zoals in Eindhoven, waar een bestaand riviertje wordt ingezet voor waterberging en verkoeling.'

Al pratend vallen er bij Van Raalten telkens nieuwe ingevingen in. 'Misschien moeten gemeenten afdwingen dat nieuwe projecten standaard een minimaal percentage groen- en blauwvoorzieningen moeten bevatten. Want de ontwikkelaar die klimaatbestendig en klimaatneutraal aanlegt, levert een leefbare omgeving en een project dat ook gewoon financieel meer waard is. Klimaatverandering vraagt inzet van ons allemaal. En daarvoor heeft Nederland keihard professionals nodig. Dat zou ik studenten van Van Hall Larenstein willen meegeven. Er is grote behoefte aan professionals die het totaalplaatje van de ruimtelijke inrichting en de relatie met klimaatadaptatie snappen, die een goede analyse kunnen maken van wat er echt speelt en dan slimme oplossingen daarvoor aandragen. En het leuke is dat we dan niet meer zozeer denken in risico's maar vooral in kansen. Een klimaatneutraal plein met groen en water is gelijk ook zoveel mooier. Als we klimaatadaptatie slim meenemen in de uitgangspunten van een ontwikkeling zijn er kosten te besparen. Repareren achteraf is altijd duurder.'

TEKST RIA DUBBELDAM, FOTO'S HANS DIJKSTRA/GAW.NL

Stage lopen bij Donkergroen
als projectleider of
calculator/werkvoorbereider?
www.werkenbijdonkergroen.nl

 **groen
donker**
vrij spel voor de beleving

Zoek jij werk?

in sector

Groene Ruimte & Milieu

Wij helpen je verder!

- ✓ Vacatures
- ✓ Sollicitatietips
- ✓ Profilerings-check

Met onze jarenlange ervaring als landelijke arbeidsbemiddelaar en werving- en selectiespecialist in de sector Groene Ruimte en Milieu vertellen we je precies wat jouw mogelijkheden zijn en vergroten we jouw kans op een baan!

Hogeschool Van Hall Larenstein

Lokaal B005

Velp

B.Camphuis@Aeres.nl

A.Slootweg@Aeres.nl

AeresAgreeOnlineRecruitment.nl

ECOSTAD
DUURZAAM DURVEN DOEN

Enthousiaste professionals gezocht!

Wij bieden jou alle kansen als

- stagiaire
- projectleider
- voorman
- hovenier

Nieuwsgierig? Kom naar onze stand tijdens de carrièredag.

Van der Tol biedt oplossingen voor de klimaatbestendige stad met de focus op Waterbeheer, Biodiversiteit, het Urban Heat Island Effect en Sick Building Syndrome. Je werkt bij ons altijd aan de toekomst van de stad én aan je eigen toekomst.

Tot vrijdag 5 oktober a.s.

www.vandertolbv.nl

carrière

'We moeten de moraal rondom klimaatverandering veranderen'

Els van Grol, werkzaam bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, was vorig jaar blij verrast door haar nominatie voor de verkiezing Alumna van het jaar 2017. 'Ik doe vooral wat ik leuk vind en houd me niet zo bezig met hoe mijn carrière moet verlopen. Als je dan toch genomineerd wordt, is dat wel een groot compliment.'

met lijn- en projectmanagement en toe was aan een nieuwe stap, heb ik gesolliciteerd. Het leek me interessant om ook lokale bestuurders en burgers te leren kennen. Het klikte en ik kon snel beginnen.'

Impact

De vernieuwing van de rioolwaterzuivering, de enige voor de hele stad, is een forse opgave met een investeringsom van 145,5 miljoen euro. Ooit lag het terrein aan de noordrand van de stad, maar tegenwoordig ligt ze er middenin. Verplaatsing naar de stadsrand was te duur. Nu verrijst naast de huidige zuivering op hetzelfde terrein een compleet nieuwe rioolwaterzuivering. Omdat de oude zuivering tijdens de bouw van de nieuwe in bedrijf moet blijven, is het nogal een complexe operatie.

Ook de versterking van de

Lekdijk heeft voeten in aarde. Van Grol: 'Rijkswaterstaat en meerdere waterschappen hebben samen gekeken hoe Centraal Holland (lees: de Randstad) beschermd kan worden tegen overstromingen in 2050. Een overstroming van het achterland heeft daar erg veel gevolgen. Het project is opgedeeld in zeven delen. Aan de eerste drie delen wordt momenteel gewerkt, de komende vier jaar pakken we de volgende trajecten op. De eerstkomende jaren heb ik zeker werk.'

VVA Carrièredag

Van Grol vindt het prachtig dat VVA Larenstein de VVA Carrièredag in het teken zet van klimaat, veiligheid en migratie. 'Het is belangrijk om deze drie onderwerpen in één op te pakken, ze worden nu nog vaak vrij separaat van elkaar gezien.

Als we verbinding tussen die thema's leggen komen we misschien op andersoortige, meer effectieve oplossingen. Waterveiligheid is bij iedereen bekend en klimaatverandering valt niet meer te ontkennen. Ik ben benieuwd of de onderzoekswereld al verbanden legt tussen klimaat, veiligheid en migratie, die ook andere oorzaken kan hebben, zoals oorlogen. Wel moeten we ervoor waken dat klimaatverandering en de gevolgen daarvan een knuffelthema wordt of een 'afvinkje' op een papieren werkelijkheid van CO₂-reductie. Het komt erop aan dat onze moraal blijvend verandert. Ik heb altijd gevoeld dat de onderwerpen waar ik aan werk ertoe doen. Dat belang neemt alleen maar toe.'

TEKST EDWIN VRIEZEN,

ILLUSTRATIE STICHTSE RIJNLANDEN

Jarenlang was Els van Grol werkzaam bij Rijkswaterstaat in zowel nationale als internationale functies. In 2016 stapte ze over naar Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, waar ze manager is van het Ingenieursbureau en als directeur Grote Projecten eindverantwoordelijk voor de vernieuwing van de rioolwaterzuivering van de stad Utrecht en het project Sterke Lekdijk, een dijkverbeteringsproject van circa 55 kilometer tussen Amerongen en Schoonhoven.

Projectenorganisatie

Van Grol: 'De Stichtse Rijnlanden was van oorsprong meer een beheerorganisatie die onvoldoende geëquipeerd was om grote, complexe projecten op te pakken. Toch kreeg het hoogheemraadschap er in de aanloop naar 2016 een aantal op haar bordje. Ze zochten iemand om projecten in goede banen te leiden. Omdat ik bij Rijkswaterstaat al ervaring had

Naast de huidige rioolzuivering voor Utrecht (links) wordt een nieuwe installatie gebouwd.

Genomineerden **Alumnus van het Jaar 2018** stellen zich voor

Voor de derde keer vindt de verkiezing Alumnus van het Jaar plaats. De vier genomineerden stellen zich voor. Op www.vva-larenstein.nl lees je meer over hun carrières en kun je stemmen op je favoriet.

'Eerst doorliep ik de lagere en middelbare land- en tuinbouwschool. Daarna ging ik op de solex naar Velp. Eerst voor Cultuurtechniek aan de MBCS en vervolgens voor Bos- en Natuurbeheer bij de HBCS. Sindsdien ben ik aan Larenstein verbonden. Mijn carrière is te uitgebreid om op deze plek te schetsen. Tegenwoordig ben ik directeur van Parkschap Nationaal Park De Biesbosch. Leuk om hier even te noemen is dat ik tien jaar (deeltijd-)docent bosbouw bij Helicon Velp ben geweest. Mocht ik de prijs winnen, dan zal ik het D.J. Berkhoffonds extra onder de aandacht brengen. Tijdens mijn opleiding heeft het fonds mij goed ondersteund (zie pagina 29). Ook wil ik in colleges, artikelen en dergelijke het verschil benadrukken tussen een studie waarin je leert 'nadenken' en een carrière waarin je leert 'voordenken'. Ben je nieuwsgierig? Stem op mij.

GERARD DE BAAIJ

'Tijdens en na mijn studie Tuin- en Landschapsinrichting ben ik altijd blijven wedstrijdschaatsen. Jezelf ontwikkelen, dingen doen die je leuk vind, zijn voor mij belangrijke dingen in het leven. Na mijn afstuderen ging ik aan de slag als landschapsontwerper bij Dienst Vastgoed Defensie, het tegenwoordige Rijksvastgoedbedrijf. In een parttimefunctie werk ik aan landschappelijke en stedelijke inrichtingsprojecten, met Defensie als grootste opdrachtgever. Sport is nog steeds mijn passie. Inmiddels heb ik tien wereldtitels behaald bij het schaatsen voor Masters (vanaf 30 jaar). De afgelopen drie jaar reed ik in het wielervedstrijden op nationaal niveau. Een goede balans tussen werk en vrije tijd is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Vaak heb je wel een keuze! Dat leer ik mensen via mijn bedrijf Sporterinbalans, waar ik mensen begeleid op het gebied van sport en gezondheid, en groepstrainingen (bootcamps) en clinics geef.'

RENSKE WINTERS

'Eigenlijk ben ik nog steeds dezelfde als tijdens de opleiding Cultuurtechniek op de MBCS en HBCS. Toen al stak er een ondernemer in mij. In mijn vrije tijd legde ik tuinen aan. Ik ben nog steeds actief voor de inrichting van onze buitenruimte, maar nu grootschaliger. Als directeur en oprichter van bureau Meander houd ik me bezig met taxeren, aankopen en onteigenen van gronden. Denk aan de HSL, rijksweg 73, A50, sluisencomplex Terneuzen, dijkverzwaring en rivierverruiming. In 1993 ben ik beëdigd als NVR-rentmeester en heb ik Meander opgezet. Met inzet, kennis, gedrevenheid en energie heb ik, samen met anderen, het bedrijf gemaakt tot wat het nu is. De brede opleiding heeft zeker sterk bijgedragen aan het succes. De nominatie komt op een prachtig moment: op 1 december vieren we het 25-jarig jubileum van Meander.'

HARRIE VAN VUGT

'Eigenlijk wilde ik tuinarchitect worden. Tegenwoordig ben ik dijkgraaf. Hoe een carrière kan verlopen. Toen ik werd uitgeloot voor tuin- en landschapsinrichting, ben ik naar de middelbare tuinbouwschool gegaan. Met een versnelde opleiding zou ik alsnog naar Boskoop kunnen. Het werd Cultuurtechniek in Velp. Vervolgens studeerde ik fysieke geografie in Utrecht. Na werk bij een aannemer, een provincie, een adviesbureau en Dienst Landelijk Gebied werd ik wethouder in Venray. Mijn mooiste project was de renovatie van het kernwinkelgebied. Vervolgens werd ik gedeputeerde in Limburg met als portefeuilles water, natuur en landbouw, openbaar vervoer en ruimtelijke ordening. Kon ik toch als een soort tuinarchitect aan de slag! Nu als dijkgraaf van Waterschap Limburg vind ik het prachtig om aan de grote klimaatopgave bij te dragen. Velp heeft veel kansen geboden. Je kunt op allerlei plekken terecht, zelfs in het openbaar bestuur.'

PATRICK VAN DER BROECK

Het verhaal van BOOT

De kracht van BOOT is de diversiteit aan diensten. Wij zijn actief binnen alle facetten van onze leefomgeving. Elke individuele ingenieur bij BOOT werkt met de kracht van een compleet team achter zich.

KOM JIJ ONS TEAM VERSTERKEN?

- Adviseur stedelijk water
- Milieukundig begeleider
- Projectmanager

Solliciteren? Bel Nicolette Heetebrij
0318 - 527 600 | werkenbijboot.nl

RUIMTE VOOR DE RIVIER EN NIEUWE NATUUR

Dekker is een mooi en dynamisch bedrijf waar we trots op zijn. Met het winnen van zand, grind en klei creëren we honderden hectares nieuwe natuur waarmee we omgevingen verrijken. Bijvoorbeeld landschappen bedoeld voor intensieve en extensieve recreatie. Of stiltegebieden voor dieren of vogels. Ook helpen we de biodiversiteit in een gebied vooruit. En, niet in de laatste plaats dragen onze projecten veel bij aan het verbeteren van hoogwaterveiligheid, zodat Nederland droge voeten houdt. Dat doen we met een team van bevoegen mensen die de ruimte krijgen hun ideeën om te zetten in zaken die ertoe doen.

Bekijk onze projecten op www.deknergroep.nl

grondstof voor ontwikkeling

Dekker

ECOstad is duurzaam durven doen

Voor de VVA Carrière dag op 5 oktober nodigt Casper Korteweg iedereen uit om de stand van Van der Tol te bezoeken. 'Laat je verrassen door onze vele werk- en stagemogelijkheden en onze visie op de klimaatbestendige ECOstad.'

Vier jaar geleden studeerde Casper Korteweg af bij hogeschool Van Hall Larenstein in Tuin- en Landschapsinrichting. Nu is hij commercieel projectleider bij Van der Tol. Enthousiast en overtuigd draagt hij het belang van klimaatbestendige steden uit. 'We werken aan het welzijn van de mensen die in steden leven. Daarvoor bieden we groenoplossingen voor waterbergingsproblematiek, ontwikkeling van biodiversiteit, verlaging van urban heat island-effect en klimaatverbetering in gebouwen. Het zijn de vijf pijlers van ECOstad, onze integrale visie voor klimaatbestendige steden.'

Visie bewijst waarde

Van der Tol heeft vier jaar geleden deze visie gelanceerd geïnspireerd op klimaat- en marktontwikkeling, werkervaringen en hun eigen mini-ECOstad op de vestiging in Berkel en Rodenrijs. In dit extreme jaar lijkt de visie meer dan ooit zijn waarde te bewijzen. Korteweg: 'Water en groen moeten we op een andere manier gaan managen; op maaiveld, daken en gevels. Alle onze projecten ontwikkelen we daarom vanuit onze ECOstad visie.' Voorbeelden zijn er te over. Op Amsterdam IJburg bijvoorbeeld. 'Voor onze opdrachtgever hebben we een regentuin gerealiseerd. Al het regenwater wordt gebruikt en hergebruikt. Het dak en de tuin is dus van het riool afgekoppeld. Dit project bezoeken we zeer regelmatig met geïnteresseerde vakgenoten en studenten. Naast dit soort grote projecten doet Van der Tol ook kleinere waarin wordt gewerkt aan innovaties, maakt Korteweg duidelijk. 'Momenteel onderzoeken we bijvoorbeeld hoe we sedumdaken nog biodiverser kunnen maken.'

Regentuin in IJburg, Amsterdam

Besparen op onderhoudskosten

Klimaatbestendige oplossingen zijn niet per se duurder; het is geregeld zelfs goedkoper. Zeker ook op de langere termijn. Zo kan er bespaard worden in onderhoud. 'We komen uit het tijdperk van bloemenperken met planten waartussen de grond zwart is. Langzamerhand gaan we toe naar acceptatie van het idee dat er kruiden tussen mogen staan. Niet overal hoeft een tuin of park netjes aangeharkt te zijn.'

Voor de vele groenoplossingen werkt Van der Tol samen met uiteenlopende partijen. 'Een innovatie die we met verschillende partijen ontwikkelen is bokashi. Hierbij fermenteren we tuinafval in plaats van composteren. Na twee maanden is het proces klaar. Een sociale werkplaats heeft een prototype voor de fermentatiebak gemaakt. Die willen we graag bij onze grotere onderhoudstuinen gaan plaatsen.'

Doorontwikkeling

De ECOstad-visie dringt bij Van der Tol door in alle geledingen van het bedrijf, onder meer via de jaarlijkse bedrijfsmeeting De Kwekerij voor alle medewerkers. 'In gemêleerde groepjes denken we na over doorontwikkeling van ECOstad. Die uitwisseling van ideeën is heel zinvol. Onze buitendienst collega's hebben vaak andere ervaringen en ideeën dan projectleiders en managers.' Dat naar elkaar luisteren is sowieso belangrijk voor een sociaal bedrijf als Van der Tol. 'Het is heel fijn om hier te werken. Interesse?', nodigt Korteweg uit, 'In alle lagen van ons bedrijf hebben we nieuwe mensen nodig; van jong afgestudeerd tot zeer ervaren. Nieuwe collega's die samen duurzaam durven doen en mee willen bouwen aan de ECOstad.'

Ben jij op zoek naar een stage- of afstudeerplek?

Leeuwenstein Groep neemt deel aan de Carrière dag van de Alumnivereniging van de Hogeschool Larenstein en Helicon MBO Velp, die op 5 oktober aanstaande gehouden wordt.

Met vijf verschillende bedrijven zorgt Leeuwenstein Groep voor de groene en grijze buitenruimte. Door deze onder één dak te bundelen, delen wij kennis en expertise en versterken wij elkaar bij het werk.

Wij zien jou graag bij onze stand, voor een eerste kennismaking en om je te voorzien van informatie over onze bedrijven!

Meer informatie op www.leeuwenstein.com

Zorg(t) voor buitenruimte

For the neXXt generation

Geofoxx is een succesvolle dienstverlener voor milieu-vraagstukken met vestigingen in Oldenzaal, Tilburg en Gouda. Een slagvaardige en enthousiaste organisatie waarin samenwerken centraal staat. Regionaal verankerd én landelijk actief.

Geofoxx is actief in de expertise-gebieden Bodem, Water, Ruimte, Ecologie, Gezondheid & Veiligheid, Energie, Regelgeving en GIS/Data. Deze expertise-gebieden staan niet op zichzelf, ze versterken elkaar en geven onze onderzoeken, diensten en adviezen daarmee extra kracht en glans.

www.geofoxx.nl

zinnig!

Van Buiten

Detachering
Werving & Selectie

Ecologie

Rentmeesterij

Ruimtelijke ordening

Plattelandsontwikkeling

Landschapsarchitectuur

Hydrologie

Cultuurtechniek

Erfgoed

www.vanbuiten.nl
verbindt mens en werk

ÉCHTKNAP...

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR

NIEUWE
COLLEGA'S

MET FEELING VOOR MILIEU EN BODEM

...WERK BIJ ANTEA GROUP

Knappe mensen. Mooi bedrijf.
www.werkenbijanteagroup.nl

Hij wil zich profileren als een ontwerper met technische bagage. Om dat doel te bereiken en te bekijken waar hij het beste past, heeft Jeroen Harmsen de afgelopen jaren werkervaring opgedaan bij een drietal werkgevers.

'De uitvoerbaarheid van een ontwerp maakt of breekt het ontwerp'

Na je afstuderen begon je bij Mecanoo, een gerenommeerd internationaal architectenbureau. Een betere start van je carrière is bijna ondenkbaar.

Hoe kwam je daar terecht?

'Mijn opleiding organiseerde presentaties van diverse ontwerp bureaus om te laten zien wat ze allemaal doen. Jesse van Keeken, een oud-VHL'er, deed dat voor Mecanoo. Zijn presentatie en de projecten die zij doen spraken me erg aan. Ik wilde er graag stagelopen, wat lukte. Na mijn afstuderen werd ik aangenomen als junior landschapsontwerper.'

Wat heb je bij Mecanoo geleerd?

'Conceptvorming, leidraad voor het ontwerp van schets tot in het detail. Ik was tijdens de stage betrokken bij een multidisciplinair project met architecten, stedenbouwkundigen en bouwkundigen rondom een groot theater in Taiwan, waarbij de banyan, een boom met luchtwortels en een kenmerkende brede kroonvorm, als uitgangspunt is genomen. Deze vorm is geïntegreerd in het ontwerp van het gebouw en de aanliggende buitenruimte van 7 hectare.'

Wat was je taak tijdens dat project?

'Het ontwerpen van het buitenterrein van SO tot technisch DO. Hiervoor waren veel multidisciplinaire overleggen waarbij architect Francine Houben aanwezig was. Dat maakte de stage erg leerzaam. Het gaf me inzicht hoe de gedachte van de architect vertaald wordt naar het concept voor het gebouw en de buitenruimte. Voor Mecanoo was het een belangrijk project en een begin voor veel meer projecten in Taiwan. Toen ik eenmaal bij Mecanoo kwam werken, ging ik vooral aan de slag met ontwerpen tot op het detail voor projecten in binnen- en buitenland. Dat is iets

waar ik me de komende jaren in mijn tekeningen graag verder in wil bekwaamen.'

Ondertussen stapte je na een half jaar over naar ODIN Landschapontwerpers van Gerdien Smit, VHL-Alumna van het jaar 2017. Waarom die switch?

'Het oosten van het land trok me toch weer aan. Hier woont iedereen die ik ken, ik ben er geboren en in de projecten die

ik bij ODIN in Nijverdal deed en nu bij Anacon Infra in Borculo kan ik mijn ei net zo goed kwijt als bij Mecanoo.'

Leg dat eens uit?

'Ook bij ODIN en Anacon zijn detaillering en uitvoerbaarheid heel belangrijk. Daar komt bij dat je intensief contact hebt met de mensen waar je het voor doet, doordat de projecten kleinschaliger zijn. Een voorbeeld: op dit moment zijn we bezig met een centrumplan voor Gelselaar, een klein dorp op de grens van Gelderland en Overijssel. Het begon allemaal met een informatieavond voor bewoners. Daar kwam een straatje ter sprake dat wat betreft parkeergelegenheid was berekend op één auto per huishouden. Maar tegenwoordig zijn dat er twee of drie. Deel van onze taak is om een nieuw ontwerp te maken met het verzoek om de straat tevens te vergroenen. Als het kan houd je ook rekening met wat bewoners makkelijk vinden, want iedereen heeft wel een idee waar hij of zij de auto het liefste neer zet. Binnenkort gaat het ontwerp naar de landmeter. Dan wordt ook bekeken of het ontwerp aan ieders wens voldoet. Dat maakt het werk zo mooi: je werkt toe naar iets wat voor iedereen bruikbaar is. De mogelijkheden om een ontwerp door te ontwerpen tot in de kleinste details en praktisch uitvoerbaar te maken heeft een grote meerwaarde voor het eindresultaat.'

TEKST EDWIN VRIEZEN

FOTO BASTIAAN HOPSTER

De stand van Anacon Infra is tijdens de VVA Carrière dag op 5 oktober te bezoeken.

Naam Jeroen Harmsen
Woonplaats Deventer
Studie Tuin- en Landschapsinrichting, 2012

Funcitie Inrichtingsontwerper bij Anacon Infra, Borculo (Gld)

Leefbare woestijnen voor de opvang van klimaatvluchtelingen

Agnes Dinkelman, oprichter van Stillare, heeft een ambitieus plan: maak van woestijnen leefbare groene plekken en richt die in als buffers voor de vele miljoenen migranten, die op de vlucht slaan voor klimaatverandering en natuurrampen. 'Als een leefbare woestijn nieuw perspectief biedt en werk-gelegenheid voor de jonge bevolking scheidt, kunnen we de stroom klimaatvluchtelingen indammen en de aantrekkingskracht van terroristische organisaties ondermijnen.'

Ze noemt zichzelf een social engineer, een term die Agnes Dinkelman zelf op haar expertise heeft geplakt. Ze pakt thema's aan waarover groepen mensen diepgevoelde tegenstellingen hebben en die consequenties hebben voor veiligheid. Daarvoor zoekt ze oplossingen.

Tot voor kort richtte Dinkelman zich met name op onveiligheid in Afrika en het Midden-Oosten rondom bijvoorbeeld (burger)oorlog, governance en geweld.

In 2015 werd ze onverwachts in eigen land geconfronteerd met polarisatie rondom vluchtelingen. In Enschede, haar thuisbasis.

Daar ontstond grote onrust en agressie na de aankondiging van de komst van een asielzoekerscentrum. 'Hier gebeurde en zag ik wat ik ook meemaak tijdens mijn opdrachten in Afrikaanse en Arabische gebieden: aangetast vertrouwen tussen overheid en burgers. In Enschede liepen de spanningen hoog op. Het gemeentebestuur kreeg bedreigingen en burgers kwamen in botsing met elkaar.'

Voor haar als specialist op het gebied van Ze noemt zichzelf een social engineer, een term die Agnes Dinkelman zelf op haar expertise heeft geplakt. Ze pakt thema's aan

waarover groepen mensen diepgevoelde tegenstellingen hebben en die consequenties hebben voor veiligheid. Daarvoor zoekt ze oplossingen.

Tot voor kort richtte Dinkelman zich met name op onveiligheid in Afrika en het Midden-Oosten rondom bijvoorbeeld (burger)oorlog, governance en geweld. In 2015 werd ze onverwachts in eigen land geconfronteerd met polarisatie rondom vluchtelingen. In Enschede, haar thuisbasis. Daar ontstond grote onrust en agressie na de aankondiging van de komst van een asielzoekerscentrum. 'Hier gebeurde en zag ik wat ik ook meemaak tijdens mijn opdrachten in Afrikaanse en Arabische gebieden: aangetast vertrouwen tussen overheid en burgers. In Enschede liepen de spanningen hoog op. Het gemeentebestuur kreeg bedreigingen en burgers kwamen in botsing met elkaar.'

Voor haar als specialist op het gebied van sociale stabiliteit en veiligheid vormde dit conflict de aanleiding het migratieprobleem ook eens meer vanuit West-Europees perspectief te bekijken. Ten noorden, zuiden en oosten van de Middellandse Zee zitten we allemaal in hetzelfde schuitje van een eroderende relatie tussen bestuurders en bevolking die in instabiliteit en geweld kan ontaarden, concludeerde ze.

Migratievraagstuk splijtzwam

Een deel van de vluchtelingen uit Noord-Afrika en Sub-Sahara komt naar Europa, omdat ze door klimaatverandering en natuurrampen steeds meer moeite hebben in hun levensonderhoud te voorzien. 'Schattingen geven aan dat in de periode tot 2050 tientallen miljoenen mensen op drift zullen komen. Dan heb ik het alleen over de klimaatgerelateerde vluchtelingen en nog niet eens over de conflictgerelateerde en economische vluchtelingen. Al die mensen moeten ergens heen.'

Nu al vliegen de Europese landen elkaar in de haren over de huidige 'kleine' aantallen vluchtelingen. Het migratievraagstuk dreigt de Europese Unie te splijten. Hoe moet het

dan wel niet zijn als Europa twintig of dertig keer zoveel mensen krijgt om op te vangen? Dat moeten we dus ook niet willen, reageert ze. 'Niet alleen voor ons, zeker ook voor migranten is het uiteindelijk van groot belang om in de buurt te blijven van hun roots. Je eigen maatschappij begrijp je nu eenmaal beter en daar heb je de meeste kansen op een goed bestaan. Kijk eens hoe veel moeite het kost voor immigranten om in het westen een plek te veroveren. Het onmogelijk maken van migratie vanuit Afrika naar Europa is voor beide continenten verreweg het beste. Dus stop immigratie en ontwikkel de droge gebieden van Afrika.'

Nieuwe veilige plek

Met haar kennis en ervaring op het gebied van mentaliteit, wereldbeelden en sociale dynamiek is Dinkelman op zoek gegaan naar nieuwe handelingsperspectieven. Aan welke knoppen is te draaien zodat mensen anders gaan kiezen? Ze kwam op het idee om verwoestijnde grond te vergroenen en nieuwe woonkernen te bouwen. Daar kunnen mensen op de vlucht voor klimaatverandering een veilige plek vinden. En als de vergroening maar grootschalig genoeg gebeurt, remmen we bovendien klimaatverandering af, is haar gedachte.

Maar hoe realiseer je zo'n ambitieus plan? Zelf heeft Dinkelman niet de kennis om woestijnen te vergroenen en in te richten, en te berekenen wat het Europa en Afrika aan financieel en sociaal profijt oplevert. 'Ik begon allerlei experts om me heen te verzamelen, mensen met hart voor veiligheid.' Stillare is inmiddels verrijkt met verdienstelijke deskundigen, waaronder VHL'er en VVA-lid Douwe Jan Joustra, systeemcoloog en onder meer hoofd circulaire economie van C&A Foundation. 'Iedereen heeft een volle baan zoals Douwe Jan, maar als ik aanspraak maak op zijn tijd en deskundigheid staat hij voor het project klaar. Zo gaat het met iedereen. Samen onderzoeken we hoe we onze doelen dichterbij kunnen brengen. Er zijn diverse voorbeelden van projecten waarin droge grond weer vruchtbaar wordt gemaakt.'

Bijdrage Van Hall Larenstein

Dinkelman hoopt binnenkort aan de slag te kunnen met praktische projecten. Omdat Van Hall Larenstein hierin een grote rol kan spelen, is ze blij dat Paul Eugelink, secretaris alumnivereniging VVA Larenstein, haar op school heeft geïntroduceerd. 'Groene

studenten, docenten en lectoren met hun netwerk van bedrijven kunnen meer bijdragen aan de geopolitieke veiligheid dan ze zich soms realiseren. En wat VHL zo bijzonder maakt, is dat het hbo'ers aflevert die gewend zijn om hun expertise praktisch in te zetten. Dat zijn precies de mensen die we nodig hebben. Dus is het appel van Douwe Jan Joustra en mij richting VHL: 'Jullie weten al zoveel over bijvoorbeeld watermanagement, veehouderij, land- en stedelijke inrichting. Zouden jullie ons willen helpen om net zo krachtig te worden op het expertisegebied van extreem droge gebieden?' Droogtemanagement en inrichting van droge gebieden is een key issue voor de hele wereld. VHL zou hierin voor Nederland een leidende positie kunnen verwerven.'

Grote haast

Dinkelman heeft enorme haast. 'We moeten plannen gelijk opschalen. Er is gewoon geen tijd meer. De klimaatverandering gaat snel; de migratiestromen komen flink op gang. Daarom probeer ik bewustwording te creëren op zoveel mogelijk plekken en tegelijkertijd de eerste concretiseringslagen te maken, zodat we met projecten aan de gang kunnen. Ik denk dus ook strategisch na over hoe ik in Europa en op het Afrikaanse continent op zo'n hoog niveau binnenkom dat het snel genoeg gaat.' In Noordwest-Europa denkt ze opmerkelijk genoeg niet zozeer aan ministeries, hoewel haar plan het terrein van diverse ministeries bestrijkt. Volgens haar is dat juist het probleem. Ministeries kijken nog onvoldoende over hun eigen beleidsgrenzen heen voor de integrale oplossing die vereist is. Ze ziet meer heil in het benaderen van maatschappelijk georiënteerde organisaties als Rotary en Lions die bevolkt worden met invloedrijke mensen van universiteiten, bedrijven en de politiek. 'Het is een perfecte plek om ingang te vinden bij diverse gremia en samen aan tafel te gaan om invulling te geven aan de concrete uitvoering van een leefbare woestijn. Ondertussen blijf ik ook lobbyen bij politici en beleidsmakers. Het initiëren van de vergroening en bebouwing als een nieuw economisch perspectief voor de migrerende jeugd in Noord-Afrika en Sub-Sahara, verdient een prominente plaats in het nationale sociale en veiligheidsbeleid van Nederland.'

TEKST RIA DUBBELDAM, FOTO LÉONTINE VAN GEFFEN-LAMERS

Kom naar de workshop van Agnes Dinkelman en Douwe Jan Joustra tijdens de VVA Carrière dag (10:30- 11:30 uur) en discussieer mee over hoe vanuit alle vakdisciplines van VHL en Helicon een bijdrage is te leveren aan leefbare woestijnen ten behoeve van de lokale bevolking en een veilig, stabiel Europa. Voor bedrijven is het mogelijk interessant om aan de wieg te staan van deze nieuwe ontwikkeling.

→
Meer informatie zie stillare.com

ontdek de wereld van econsultancy.nl

☎ 088 - 500 1 600

Hét ingenieursbureau van Nederland

Helicon MBO Velp

Wil jij je praktisch laten bijscholen?

Bekijk onze vernieuwde cursus-website!

helicon.nl

Larensteinselaan 26b 6882 CT Velp
(026) 38 40 310, info.mv@helicon.nl

De Enk groen & golf... de Vernieuwers
OPENBAAR GROEN | 2.0

Wij zijn op zoek naar Vernieuwers!

Kijk op deenkgroenengolf.nl voor onze vacatures

De stad slim en gezond. Supertrees, zijn het bomen? lampen? geluidsinstallaties? dat allemaal en meer, nieuwe ontwikkeling, groeninnovatie, maak de stad gezonder, slimmer, toekomstmuziek? in Singapore, al werkelijkheid, inspiratie voor meer leefbaarheid, zien we overal, we kijken ver en verder, vernieuwen, de Enk is er klaar voor, wij staan in de startblokken, zetten stappen, maken toepasbaar, zorgeloos groen, een leefbaardere stad, de Enk zegt ja. Samen maken we de stad slimmer, gezonder en leefbaarder.

De Vernieuwers van De Enk groen & golf

Meer weten over de Vernieuwers?

☎ 0317-72 70 00
(Gerard van der Werf)
www.deenkgroenengolf.nl
info@deenkgroenengolf.nl

Een integrale aanpak voor een klimaatbestendige leefomgeving

BOOT heeft vooral bekendheid opgebouwd met integrale advies- en managementdiensten voor de civiele wereld van asfalt, beton en steen. 'Inmiddels is het civiele werk niet meer los te zien van het groen en water', zegt projectmanager Fabian Schielein. 'En al helemaal niet sinds de zorg voor het klimaat (terecht) zo'n maatschappelijk issue is.'

Fabian Schielein kwam binnen bij ingenieursbureau BOOT als 'de groenman'. Terwijl zijn opleiding Tuin- en Landschapsinrichting, richting techniek en realisatie, toch ook aardig grijs was. In ruim tien jaar ziet hij een snelle kentering in het denken over groen en water. Projectontwikkelaars wilden voorheen zoveel mogelijk woon-eenheden op een stuk grond en zagen de toegevoegde waarde van groen en water niet zo. Nu ervaart hij dat ontwikkelaars daarin vaak vooroplopen op gemeenten. 'Groenstructuren en water in de wijk betekenen winst voor de leefbaarheid van steden en winst voor natuur en biodiversiteit.'

Project bijsturen

De inrichting van een duurzame en klimaatbestendige leefomgeving begint idealiter bij aanvang van het stedenbouw-

kundige project. Dan zijn opgaven het makkelijkst integraal te bekijken en in te passen. Maar wat als tijdens de voorbereiding en/of uitvoering van het project de tijdgeest verandert en andere oplossingen nodig zijn?

Dat ervaart Schielein aan den lijve in het Amersfoortse project Hogekwartier, waarbij een terrein met een voormalig tuincentrum en met jarenzestigflats vol asbest een nieuw invulling krijgt. De eerste ontwerpen voor de nieuwbouw dateren uit 2007-2008. In 2010 is de ontwikkeling van het gebied begonnen. In die tijd lag de focus nog niet zo sterk op klimaatbestendigheid, energie en duurzaamheid. Inmiddels wel. Hoe kunnen we in deze fase nog bijsturen? De gemeente Amersfoort en Alliantie Ontwikkeling BV – Schieleins opdrachtgever – vroegen hem dit vraagstuk op te pakken.

Winst in groen en blauw

In bepaalde delen is het erg laat om het ontwerp nog aan te passen, concludeert Schielein, maar bij twee velden langs het Valleikanaal zijn nog mogelijkheden. 'Het is geen kleinigheid wat we gaan veranderen; daar gaan we grote winst boeken. Er komen vier losstaande woontorens ingebed in een grote groene buitenruimte. Van een stenig ontwerp gaan we naar veel groen en blauw. Dat kan onder meer doordat alle auto's ondergronds worden geparkeerd.'

BOOT schakelde, namens de Alliantie, voor een verdere duurzame groene invulling NL Greenlabel in. Samen bekijken ze onder meer hoe bestaande bomen te behouden zijn. Ook komen er nu daktuinen. 'Daarvoor gebruiken we geen lava van één of ander Grieks eiland, maar hergebruiken we materiaal uit de directe omgeving zoals gebroken dakpannen.'

Het ontwerp werd ook extra onder de loep genomen wat betreft water. Het oorspronkelijke plan voorzag al wel in afkoppeling van het riool – regenwater wordt via een wadi naar het Valleikanaal geleid – maar het traject van het regenwater wordt nu volledig zichtbaar gemaakt vanaf de woontorens tot aan het Valleikanaal. 'We richten het park zo in dat mensen straks zien wat er met het water gebeurt. Aan het Valleikanaal maken we een ecologische verbindingzone samen met het waterschap. Het is win-win voor iedereen: voor bewoners, ecologie, gemeente en waterschap. De ecologische zone verlicht de belasting van het watersysteem, omdat die het water vertraagd afvoert.' Prioriteit van dit moment is een zo groen mogelijke inrichting. Wie weet levert het straks een officieel NL Greenlabel op voor duurzaamheid.

Het project Hogekwartier, waar in samenwerking met NL Greenlabel een groene inrichting komt.

BOOT

Heb je interesse voor een afstudeerproject of functie bij organiserend ingenieursbureau BOOT? Informeer voor de mogelijkheden bij Fabian Schielein, 0318 537600, 06 54201284 of fdschielein@buroboot.nl

Wateroverlast en extreme droogte vragen om snelle actie

In Nederland zorgt hevige regenval steeds vaker voor overlast en schade. Hoewel nog minder vaak, geldt dat ook voor extreme droogte. Gemeenten, provincies en waterschappen dringen inmiddels bij het kabinet aan op versnelling van de klimaatadaptatie en voldoende financiële middelen om maatregelen te treffen. Hebben zij een punt? Moet het kabinet als eerste in actie komen? Of is hier sprake van een breed maatschappelijk probleem, waarvoor iedereen aan de lat staat: bedrijfsleven, adviesbureaus, burgers, opleidingen. Wat kunnen (toekomstige) professionals van Van Hall Larenstein en Helicon hierin betekenen?

Reacties

Rob de Groot

Land- en Watermanagement,
1980

Programma-/projectleider Water,
provincie Gelderland; docent
integraal waterbeheer en geo-
hydrologie bij o.a. VHL

'Dat we de droogte van 2017 als extreem ervaren is eigen schuld. De inrichting van Nederland ging op oude voet verder. Eind vorige eeuw zijn er nog vele waterwerken uitgevoerd gericht op snelle waterafvoer. Steden zijn vergroot. Er kwam meer verhard oppervlak door tuintjes massaal met tegels te bekleden. De waterbesparende douchekop maakte plaats voor de Multi-regenshower. Gevolg: het water is weg en de hitte is gekomen. Dat we hitte en droogte sterker ervaren ligt aan ons maatschappelijk handelen. Dit gaan we vaker mee maken en dat vraagt om snelle actie. Door wie? Door

ons allemaal. Overheden moeten geld beschikbaar stellen voor klimaatadaptatie en bewustwording, goede plannen maken en projecten uitvoeren. Gelderland maakt € 360 miljoen vrij voor de komende twaalf jaar. Gemeenten moeten aan de bak met klimaatneutraal inrichten van oude en nieuwe wijken: afkoppelen, infiltratie en meer groen. Hoveniers: weg met de tegeltuin. Burgers: wordt waterbewust. Waterschap: ga over naar beekdalherstel. Wie hebben de kennis en kunde? De afgestudeerden van Van Hall Larenstein en Helicon.'

Inez Hamel

Tuin- en Landschapsinrichting,
1994

Beleidsadviseur gebiedsontwikkeling
bij Waterschap Drents Overijsselse
Delta

'Geen tweede snee van ons land dit jaar. Het gras verdorde en het land was bruin. Na een paar buien zag je het land langzaam groen worden. Heeft het land voldoende veerkracht om te herstellen? **Als ons land niet herstelt past het zich wel aan. De vraag is of dat past bij onze verwachting.** Om extreme situaties te voorkomen voorziet de overheid in grootschalige projecten en programma's voor wateroverlast en droogte. Mijn collega's van het waterschap kunnen met hard werken grote delen van het gebied van water voorzien. De spelregels zijn

duidelijk, de plannen liggen klaar. Als "de overheid" aan zet blijft kunnen wij achterover leunen. Dat werkt niet. Er zijn duurzame oplossingen nodig op kleine schaal, op perceelsniveau, in de haarvaten van het systeem en in de bodem. Daar ligt de uitdaging. Om het waterbeheer betaalbaar houden moet iedereen zijn steentje bijdragen of de overlast accepteren en verwachtingen bijstellen.'

Martijn Griek

Bos- en Natuurbeheer, 2005
Projectmedewerker Noord-
Oost Brabant bij Bosgroep
Zuid-Nederland

'Ik vind het te gemakkelijk om altijd met het vingertje naar het kabinet te wijzen. We hebben allemaal de plicht om te zorgen voor een leefbare samenleving met respect voor mens, dier en milieu. Zo ook wat betreft het waterprobleem. Door klimaatverandering wordt het waterprobleem alleen maar erger. Uiteraard moeten de professionals zorgen voor een goede waterbeheersing. Bijvoorbeeld door de omschakeling naar een klimaatrobuuster watersysteem. Het is aan de (toekomstige) professionals om hier nog slimmere oplossingen voor te bedenken. Dit vraagt om

samenwerking van alle partijen. Verder heeft iedereen zijn of haar plicht om bijdragen te leveren. Bijvoorbeeld door afkoppeling van hemelwater en zo min mogelijk bestrating in de tuin. **Waar ik me afgelopen droge periode enorm aan heb geërgerd, is hoe met water werd omgesprongen.** De auto wassen en midden op de dag sproeien in de volle zon. Als je tijdens deze droogte wilt sproeien, doe het dan 's avonds of 's nachts.'

Nynke Lely

Land- en Watermanagement,
1992
Docent aan MBO Helicon Velp

'Wateroverlast en extreme droogte zijn een breed probleem, waarbij ook burgers een deel van de oplossing in handen hebben. Zo is 90 procent van het stedelijk gebied particulier gebied, waar de overheid geen zeggenschap over heeft. Waterschappen, gemeenten en provincies hebben al afgesproken om gezamenlijk te investeren in het klimaatbestendig maken van hun gebieden. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. De vraag ligt nu bij het Rijk om mee te investeren. We zijn met z'n allen verantwoordelijk voor de gevolgen van

klimaatverandering, dus dit lijkt een terechte oproep. De oplossing is niet alleen "watergericht" maar deels ook in het groenbeheer, stadsinrichting én waterbeheer. Wij leiden mensen op die al deze vakgebieden beheersen en dus mee kunnen denken en bij kunnen dragen aan integrale oplossingen. Het is een nieuw vraagstuk. **Als groene opleidingen leiden wij mensen op die met dit vraagstuk aan de slag willen.** Ook bieden wij parttime opleidingen aan aan mensen die al in het werkveld actief zijn. De verwachting is dat dit vraagstuk de komende jaren veel werkgelegenheid zal bieden.'

Hendri Witteveen

Land- en Watermanagement,
1978
Beleidsadviseur Waterschap Rijn en
IJssel, gemeenteraadslid Rheden

'Klimaatverandering raakt ons allemaal. Bij de aanpak mag ook niemand verzaken. De gemeente kan bijvoorbeeld wadi's aanleggen en het waterschap retentievijvers. Maar als inwoners massaal hun tuinen verharder, worden zij en vooral hun lager gelegen burens toch nog geconfronteerd met wateroverlast. **Het is een samenspel. Je kunt je medespeler wel aanspreken op zijn verantwoordelijkheid, maar die niet overnemen.** Een gemeente kan haar inwoners adviseren, faciliteren door middelen ter beschikking te stellen, financieel prikkelen en hen gebieden. Maar in

de praktijk zullen zij zelden het terras verwijderen en de rekening sturen. Zo gaat het ook in de samenwerking tussen gemeente, waterschap, bedrijven, provincie en rijk, en zelfs binnen die partijen moeten de verschillende disciplines hun rol pakken. En ja, dat vraagt ook van het rijk een duidelijke lijn en voldoende middelen om vooral de eigen verantwoordelijkheden goed op te pakken. Kansen volop dus als professional, inwoner en buurman.'

Pier Schaper

Land- en Watermanagement,
1993
Boezembeheerder bij Wetterskip
Fryslan

'Het positieve aan de roep om een versnelling in de klimaatadaptatie is dat eindelijk het besef voldoende is doorgedrongen dat er iets moet gebeuren. Iets ingrijpends wellicht, omdat de signalen over klimaatverandering te lang zijn genegeerd en we worden ingehaald door de feiten. Wachten tot eerst een ander wat gaat doen past hierbij niet. Klimaatadaptatie behoeft wel onderlinge afstemming en onderlinge stimulans. Dit brede maatschappelijke probleem wordt daarom terecht al meerdere jaren breed opgepakt

binnen alle overheidslagen. **Het beleid van de rijksoverheid stimuleert en geeft richting, verwoord in klimaatdoelstellingen.** Provincies, gemeenten en waterschappen gaan in die richting, elk vanuit hun eigen expertise daarmee aan de slag. We staan allemaal voor grote uitdagingen. Natuurlijk kan dat beter. Meer financiële middelen hebben alleen zin als de doelstellingen voldoende helder zijn en de bijbehorende stimuleringsmaatregelen een voldoende lange termijnperspectief hebben. Burgers en bedrijven moeten wel de voordelen ervaren om ook in actie te komen.'

**Van Nieuwpoort
Bouwgrondstoffen**

www.van-nieuwpoort.nl

Maak jij de verbinding?

Heb jij al nagedacht over je toekomst en hoe je meerwaarde kunt creëren voor mens en dier? Kom op de Carrièredag 2018 langs bij Van Nieuwpoort Bouwgrondstoffen. Dan hoor je hoe wij met verantwoorde zand- en grindwinning inhoud geven aan maatschappelijke doelstellingen als hoogwaterveiligheid, natuur en recreatie en wonen aan het water.

In onze projecten komen verschillende elementen uit je studie aan bod en kun je samen met opdrachtgevers, omwonenden en belanghebbenden een bijdrage leveren aan een betere toekomst.

Heb je interesse in gebiedsontwikkeling en wil je meer over ons vakgebied weten? Kom bij ons langs en maak de verbinding.

Fundament voor gebiedsontwikkeling

KLIMAATBESTENDIGE OPLOSSINGEN

Onze ingenieurs zijn experts in klimaatbestendig advies voor bestaande steden en dorpen, nieuwbouw en herinrichting.

wareco
INGENIEURS

BODEM

WATER

FUNDERINGEN

WARECO.NL

Daktuin voor een Amsterdams hotel met waterretentie en een vertraagde afwatering.

Nieuwe oplossingen voor actuele problemen

Klimaatadaptatie is een vanzelfsprekend thema voor De Enk Groen & Golf. 'We zijn een innovatief bedrijf met nieuwe oplossingen voor actuele problemen', aldus hoofdcaculator Arjan Krikke en hoofd werkvoorbereider Rick Roekevisch.

Krikke en Roekevisch hebben beiden Tuin- en landschapsinrichting gestudeerd. Hun bedrijf presenteert zich tijdens de VVA Carrière-dag met futuristische klimaatoplossingen: van supertrees die fijnstof, CO₂ en hitte afvangen tot onbemand vliegende grasmaaiers en woontorens vol bomen. De Enk noemt zich 'de vernieuwers' en draagt dat uit.

Vernieuwend is onder meer het onlangs afgeleverde project voor een daktuin in hartje Amsterdam. Roekevisch: 'Gewoonlijk heeft een daktuin een drainagelaag, die het water relatief snel afvoert, maar wij hebben een constructie aangelegd die het water van een piekbui buffert en via een vertrager langzaam afvoert.' Veel gemeenten stellen voorwaarden aan opvang en infiltratie van hemelwater op het eigen terrein. Maar als de vernieuwers kijkt De Enk verder dan het bekende. Zo wordt geëxperimenteerd met aantrekkelijke beplantingen voor wadi's, zodat die een interessanter ontwerpobject kunnen worden.

Wake-up call

De droogte van dit jaar noemt Krikke een wake-up call. Tien jaar lang ging het over wateroverlast. Nu ontdekt de sector dat droogte ook problematische vormen kan aannemen. Er is veel gespreid en nog steeds is er flinke schade. 'De Enk zal zich zeker meer op droogtestress richten, bijvoorbeeld in onze groenconcepten. Wellicht zijn er aanpassingen in het sortiment nodig. Wat we sowieso gaan doen is meer in het najaar aanplanten. Het plantseizoen in het voorjaar wordt korter, daar ondervinden veel planten schade van. De winters zijn tegenwoordig milder, daar komt een nieuwe aanplant wel doorheen.'

En wat te doen met sportterreinen en golfbanen in tijden van droogte? Roekevisch: 'Een aantal golfbanen heeft een Green Deal, waarbij waterverbruik ook een item is. Bij droogte zal het gras in de toekomst minder groen zijn als voorheen. De golfer zal eraan moeten wennen.'

Gras kan wel tegen een stootje, maar bomen in het openbaar groen wil je natuurlijk graag beschermen. De Enk plaatst in openbaar groen steeds vaker vochtsensoren bij referentiebomen. Krikke: 'Door te monitoren weet de gemeente of bomen te weinig water krijgen óf te veel, wat ook geregeld voorkomt. In het watermanagement valt nog veel winst te halen.'

Technische oplossingen

De Enk richt zich sterk op nieuwe technieken die klimaatadaptatie en verduurzaming ondersteunen, vooral bij golfbanen en sportvelden. Krikke: 'We zijn begonnen met robotmaaiers voor golf- en sportterreinen, nu zetten we ons in voor gewas- en bodemsensing.' Roekevisch vult aan: 'Sensing geeft ons informatie over toestand van de bodem en het gras op elke plek. De gegevens worden vertaald naar taakkaarten, waarmee we precisie maatregelen kunnen uitvoeren zoals precisiebewerking, -gewasbescherming of -bemesting. De kunstmest wordt met een gps-gestuurde tractor op plekken gestrooid waar het nodig is.' Krikke: 'Met sensing en andere precisie maatregelen voorkomen we verspilling van middelen, meststoffen en machine-uren en dragen we bij aan verduurzaming.'

Arjan Krikke en Rick Roekevisch: 'Onze opleiding bij Van Hall Larenstein heeft ons een goede algemene basiskennis gegeven. Door bij De Enk te mogen meewerken aan deze vernieuwende technieken blijven we continu leren. Dit maakt ons werk dynamisch en uitdagend.'

Mourik. Sterk in ontwikkeling

HEB JIJ EEN TU-, HBO- OF VAKDIPLOMA IN DE TECHNIEK?

EN WIL JE WERKEN
BIJ EEN ONDERNEMEND
FAMILIEBEDRIJF?

werkenbijmourik.com

T +31-184-66 72 00

E info@mourik.com

‘Bossen zijn een serieuze oplossing voor CO₂-probleem’

‘Gebruik de professionaliteit van mensen zoals die van Van Hall Larenstein en ga bossen planten! Deze oproep komt van Maarten Willemen, voorzitter van PEFC Nederland en gastdocent houtmarkt en bosexploitatie bij Van Hall Larenstein.

We moeten anders naar bos gaan kijken, vindt Maarten Willemen. Bos is niet langer alleen van belang voor recreatie, biodiversiteit en houtproductie. Er komt een vierde hoofdfunctie bij: CO₂-opslag. ‘Bij de invulling van de Klimaatwet wordt nog voornamelijk gekeken naar reductie van de CO₂-uitstoot. Dat moet ook, maar het is ook belangrijk om de vrijkomende CO₂ op te slaan. Stop het niet onder de grond, maar leg CO₂ vast in bomen, een bewezen robuust systeem. Zeker als je hout oogst, is bos een CO₂-sink.’

Bos blijft bos

Maar ja, hoe zit het met hout dat wordt opgestookt voor energieopwekking? ‘Van een kromme boom kun je geen planken zagen, dus dan is verbranden logisch. Maar ook dit kan bijdragen aan vermindering van het klimaatprobleem. Als het bos maar bos blijft, wat gegarandeerd wordt met een duurzaamheidscertificaat als PEFC. Dan is hout een circulaire energiebron en sowieso te verkiezen boven fossiele

brandstof. Van steenkool en gas weet je zeker dat het niet terugkomt.’

Ruimte voor bos

Nederland is verstedelijkt en heeft te weinig ruimte voor zoveel bos dat de hier geproduceerde CO₂ allemaal kan worden gebonden. Dat realiseert Willemen zich ook wel. En dus is oppervlak nodig in landen waar volop ruimte is. ‘We moeten in dit debat groot denken.’

Toch biedt Nederland ook nog ruimte. Anderhalf jaar geleden presenteerde de

Nederlandse bos- en houtsector een ambitieus plan voor 100.000 hectare nieuw bos. ‘Laten we daar gewoon mee beginnen’, bepleit Willemen. ‘Als je je kamer opnieuw wilt behangen en het oude behang moet eraf, dan lijkt het een flinke klus waar je tegenop kunt zien. Maar begin je rustig in een hoekje te krabben, dan komt het op den duur toch af. Wat ik ermee wil zeggen: er wordt veel tijd en geld gestoken in grote plannen, maar je kunt ook gewoon dóén. In Nederland zijn zeker een paar duizend hectare bij elkaar te sprokkelen voor nieuw bos. Als je zichtbaar maakt dat het kan, gaan anderen vanzelf meedoen.’

Taak van studenten en afgestudeerden

Het bos moet wel aantoonbaar duurzaam beheerd worden; met een PEFC-certificaat. Certificering is in Nederland relatief eenvoudig. In Noordwest-Europa, waar het concept duurzaamheid al ver is doorgedrongen, hoeven we de wereld niet meer te veroveren. We moeten hier vooral de houthandel helpen om naar honderd procent duurzame inkoop te komen, en vooral daarbij moeten PEFC en FSC samenwerken.’

In andere werelddelen is de opgave nog erg groot. Wereldwijd is maar 10 procent bos gecertificeerd. ‘Dan moet je wel nadenken over hoe je de andere 90 procent binnen harkt.’ Willemen ziet een mooie taak voor afgestudeerden van Van Hall Larenstein. ‘Diverse afgestudeerden komen terecht in het bosbeheer, maar ook in de houthandel; Nederland is een belangrijk doorvoerland. Het komt er dan op aan dat wij gecertificeerd hout oogsten, inkopen, verkopen en verwerken. Dan pas laten we zien dat we het serieus menen met duurzaam bosbeheer.’

Studenten met een super goed idee voor een stage of afstudeeropdracht kunnen zich melden bij:

PEFC,
030 693 0040,
www.pefcnederland.nl

Wareco voor klimaatbestendige dorpen en steden

Op de website van Wareco flitst een vraag voorbij: 'Is uw dorp of stad al klimaatbestendig?' Daaronder een blokje met informatie over de klimaatstresstest. 'Een nieuw product voor gemeenten', licht Max Boerma toe. Tijdens de VVA Carrière dag demonstreert hij de test en het visuele programma.

Adviseur stedelijk water Max Boerma kijkt ernaar uit om de klimaatstresstest van Wareco en het 3D-programma Tygron, dat onderdeel kan zijn van de klimaatstresstest, toe te lichten. 'Ik zal mijn laptop meenemen, zodat studenten en andere bezoekers van de VVA Carrière dag eraan kunnen proeven. Gemeenten zijn verplicht om uiterlijk in 2019 een klimaatstresstest te doen', vertelt Boerma. 'Binnenkort gaan we stresstests uitvoeren, in Katwijk en Zwijndrecht. Natuurlijk hebben we eerder voor verschillende thema's tests uitgevoerd, maar het is heel interessant om grootschaliger aan de slag te gaan.'

Inzicht in knelpunten

De klimaatstresstest houdt meer in dan een piekbui doorrekenen. Het geeft inzicht in alle mogelijke knelpunten als gevolg van klimaatverandering: wateroverlast, hoge of juist lage grondwaterstanden, bodemdaling, droogte en hitte. 'Op basis daarvan zijn schattingen te maken welke schade dit kan opleveren. De test geeft gemeenten dus handvatten voor nieuw beleid en om te handelen. Ze zien welke bebouwing kwetsbaar is, waar bijvoorbeeld veel wateroverlast kan ontstaan. Die bebouwing kan de gemeente hoger op de beleidsagenda zetten voor maatregelen in de openbare ruimte.'

Visuele presentatie

Nog leuker dan de klimaatstresstest vindt Boerma de visuele presentatie met het 3D-programma Tygron. 'Daarmee kunnen we de knelpunten in het systeem in mooie plaatjes verbeelden. Het programma bouwt vanuit open data een 3D-wereld op van een projectgebied. Vervolgens kunnen we daarop berekeningen loslaten. Bijvoorbeeld van extreme neerslag. Het mooie van 3D is dat het gemeenten, bewoners en andere

stakeholders herkenningpunten zien en dat het inzichtelijk is wat er gebeurt bij bepaalde scenario's. Het draagt bij aan de beleving en een goede communicatie.'

Klimaatadaptatie in bestaande wijken

Sinds zijn afstuderen, nu ruim twee jaar geleden, werkt Boerma als adviseur stedelijk water bij Wareco. Zijn afstudeeropdracht deed hij ook bij dit bedrijf. 'Dat beviel aan beide kanten zo goed, dat ik voor deze baan ben gevraagd.' Zijn afstudeeropdracht had ook alles te maken met klimaatverandering. Voor een buurt in Zaanstad rekende hij uit hoe regenwater afgevoerd kan worden door middel van bepaalde type straat-

profielen, wadi's en zo min mogelijk leidingen. 'Voor zes straten en groenstroken hebben we vervolgens een samenhangend schetsontwerp gemaakt om te kijken hoe zo'n systeem functioneert. De gemeente was enthousiast over de mogelijkheden, maar de impact van de noodzakelijke aanpassingen voor een bestaande wijk zijn te groot. Het idee is nu om bepaalde maatregelen eerst in één straat toe te passen en te testen. Daaraan zie je dus hoe lastig het kan zijn om in bestaande wijken een vernieuwend ontwerp toe te passen. In nieuwbouwwijken kun je aan de voorkant van projecten op klimaatadaptatie sturen.'

Interesse in stage, een afstudeeropdracht of een baan bij Wareco? Kom naar de stand en vraag naar de mogelijkheden of kijk op de website.

Het programma Tygron laat zien hoe groene daken wateroverlast kunnen voorkomen of beperken.

Barry de Vries 'Klimaatadaptatie: zet in op strategisch groen!'

Barry de Vries studeerde Bos- en Natuurbeheer op Larenstein. Nu komt hij één of twee keer per jaar terug als gastdocent. In zijn hoorcolleges voor de opleidingen Bos- en Natuurbeheer en Tuin- en Landschapsinrichting brengt hij aan de hand van klimaatadaptatie en -mitigatie over hoe praktijk en onderzoek samengaan.

De Vries is ook gastdocent bij Windesheim, Saxion en HAN. Al deze hogescholen benaderen hem voor zijn expertise. 'Klimaatadaptatie betekent het aanpassen van de omgeving aan klimaatverandering; klimaatmitigatie hoe je de problemen bij de bron aanpakt. Bijvoorbeeld elektrische auto's in plaats van auto's op fossiele brandstoffen. Met de nieuwe Klimaatwet op komst komen er interessante tijden aan.' De focus in zijn werk ligt bij klimaatadaptatie, zowel bij zijn reguliere functie als in het onderwijs. Vooral hoe groen strategisch is in te zetten tegen hittestress, wateroverlast en droogte en voor verbetering van de luchtkwaliteit.

Kennismakelaar

'Nieuwe kennis naar de praktijk brengen is wat mij als gastdocent motiveert', vertelt De Vries. 'Als je weet hoe bijvoorbeeld luchtstromen zich in een straat gedragen, kun je daar gebruik van maken bij de (her)-richting van die straat, zodat de straat leefbaarder wordt. De kennis is er, maar we moeten die uit de la van de wetenschap halen en vertalen naar bruikbare tools!'

Na zijn hoorcolleges schieten studenten hem vaak aan die meer willen weten over klimaatadaptatie of stagemogelijkheden. En zo ontstaat er een win-winsituatie. 'Ik ben betrokken bij projecten waar we studenten uitermate goed voor kunnen inzetten. En studenten geven ons nieuwe kennis en inzichten.'

De Vries werkt nu bijna een jaar in Berg en Dal als aanjager duurzaamheid om de gemeente naar een klimaatneutrale status te leiden. Hiervoor was hij dertien jaar onderzoeker ruimtelijke ordening en duurzaamheid bij Wageningen Environmental Research (voorheen Alterra). Dat verklaart zijn liefde om wetenschappelijke kennis over te dragen naar de praktijk. Onder de noemer "Green Cities" werkte hij in Wageningen aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Het onderzoek richtte zich op processen zoals de potenties van biobased bouwmaterialen, routekaarten om het energiegebruik te verduurzamen en doorwikke-

ling van bedrijventerreinen richting een circulaire economie. Anderzijds ging het om de fysieke ruimte aan zich: ontwikkeling van een toolbox om steden klimaatbestendiger in te richten, mogelijkheden om de luchtkwaliteit te verbeteren of verkennen van de betekenis van groene gevels en groene daken voor steden. Allemaal aspecten die deel uitmaken van een duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

Werken als (gast)docent?

Zijn gastdocentschap neemt De Vries uiterst serieus. Zou hij niet vaker les willen geven? 'Jazeker. Het is belangrijk dat studenten naast theorie ook leren hoe het in de praktijk eraan toegaat en zelf zien hoe dat van elkaar kan verschillen. Maar voor een volledig docentschap op een hbo-instelling is vaak een universitaire opleiding noodzakelijk. Daar heb ik tot nu toe bewust niet voor gekozen, omdat ik dan misschien te ver van de praktijk kom te staan. Maar ik zeg nooit 'nooit', ik hou graag alle mogelijkheden open.'

De gastdocent

De VVA zet in de rubriek De gastdocent een aantal docenten in het zonnetje. Gastdocenten vormen een brug tussen praktijk, onderwijs, studenten en de nieuwe generatie experts.

TEKST LEONIE HEUTINCK, FOTO BEN TER MULL

Korenbee 34 A
7271 LH Borculo

T 0545 - 272 275

info@anacon-infra.nl
www.anacon-infra.nl

Anacon *infra*
civieltechnisch · projectbureau

Grip op infrastructuur

Projectmanagement
Advisering
Planvorming
Communicatie
Contractvorming
Uitvoeringsbegeleiding
3D Visualisaties

www.anacon-infra.nl

cyber

Samen werken aan een prettige leefomgeving

Heb jij ook deze ambitie?
Dan ontmoeten we je graag!

Bel met Astrid Hoevenagel (0172) 63 17 20 of mail
naar astrid.hoevenagel@cyber-adviseurs.nl

www.cyber-adviseurs.nl

MAAK DUURZAAM BOSBEHEER AANTOONBAAR MET EEN PEFC-CERTIFICAAT

De vraag uit de markt naar duurzaam hout neemt toe. Met een PEFC-certificaat maak je aantoonbaar dat het bos duurzaam beheerd wordt. Wereldwijd beheren meer dan 1.000.000 bouseigenaren hun bos volgens de PEFC eisen. U ook? Lees meer op www.pefcnederland.nl/bouseigenaren

Berkhoffonds helpt studenten in financiële nood

Als je begint met een studie bij Van Hall Larenstein of Helicon wil je de opleiding graag afmaken. Wanneer dat niet lijkt te lukken door financiële problemen, kun je terecht bij het Berkhoffonds. Met een lening kunnen bepaalde (studie-)kosten worden voorgeschoten.

‘Er kloppen weinig studenten bij het Berkhoffonds aan. Dat lijkt mooi. Het kan betekenen dat weinig studenten financiële hulp nodig hebben. Toch denken we dat er iets anders aan de hand is’, vertelt voorzitter Erwin Roeterd. ‘Onze naamsbekendheid kan één van de redenen zijn. Daar werken we nu aan.’ Een ander punt: de DUO (Dienst Uitvoering

Onderwijs) maakt het studenten makkelijk om via de DUO-app het leenbedrag op te schroeven. ‘Een student wordt niet getriggerd om na te denken of hij dat extra geld nodig heeft. De verleiding groot is het naar eigen inzicht te besteden.’

Gerichte besteding

Het Berkhoffonds werkt anders. Geleend geld wordt gericht

geïnvesteed, bijvoorbeeld in de kamerhuur of een buitenlandse excursie. ‘Om ervan verzekerd te zijn dat het geld goed terecht komt, betalen we het bedrag vaak rechtstreeks aan instanties. Zo heeft een student er geen omkijken naar en kan die zich concentreren op zijn studie. Een ander voordeel is dat het fonds in één keer duizenden euro’s kan voorschieten.’

Doel bereiken

De decanen weten vaak goed wat er speelt bij studenten; zij sturen de meeste aanvragers naar het fonds door. Roeterd: ‘Het is vaak een combinatie

van factoren, waardoor iemand in de problemen komt. Bij meer dan driekwart is het geen eigen schuld.’

Penningmeester Frank van Deelen vindt het fonds dankbaar werk: ‘Het is leuk om tijdens een bestuursvergadering te melden dat een schuld is voldaan. Dan heeft de stichting haar doel bereikt.’ Roeterd: ‘En de student ook, die kon zijn diploma halen. Daar word je vrolijk van.’

Het fonds is voortgekomen uit VVA Larenstein, de contacten worden weer aangehaald.

TEKST EDWIN VRIEZEN

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Kom op 13 december naar de Master open dag!

www.wur.nl/masteropendag

Persoonlijke universiteit:
Docent-student ratio van
1:18

Meest internationale universiteit van Nederland
>100 nationaliteiten

Wageningen University heeft **37 masteropleidingen** en **3 online masters** op het gebied van

- Food, Feed and Biobased Production
- Natural Resources and Living Environment
- Society and Well-being

Wil je meer weten over de verschillende opleidingen en de mogelijkheid om door te stromen na het hbo?
Kom naar onze Master open dag!

Nr. 1 Voor de 13^e keer op rij beste universiteit van Nederland.
Keuzegids Universiteiten

Facebook, Twitter, YouTube, Pinterest, Instagram icons

Eelerwoude

Eelerwoude is een adviesbureau en rentmeesterskantoor met veel regionale kennis. Vanuit vier vestigingen werken wij als adviseurs, ontwerpers en rentmeesters aan de ontwikkeling, inrichting en het beheer van het landelijk gebied in heel Nederland.

Ons werkveld is veelomvattend, met gebieden als ruimtelijke ontwikkeling, landschapsarchitectuur, ecologie, cultuurtechniek en beheer. Voor complexe vraagstukken en projecten verzorgen wij originele en realistische oplossingen.

Onze adviseurs nemen de klant altijd mee in de Eelerwoude-aanpak: de klant centraal, denken in kansen, gedreven en betrokken. Waarbij elke ontwikkeling leidt tot een verbetering.

Eelerwoude heeft vestigingen in Goor, Diever, Culemborg en Wassenaar.

Eelerwoude werkt met passie aan en mooi en groen Nederland

www.eelerwoude.nl

Lybrae®

LEADING BRAINS

Heb jij interesse in een uitdaging binnen de wereld van: **Bouwkunde, Civiele Techniek, Milieu, Ruimtelijke Ontwikkeling, Bestuursrecht?**

Trainee-ships en persoonlijke begeleiding in een groot netwerk

Zien we jou ook bij onze stand?

carrière dag 5 oktober 2018

www.lybrae.nl / 026-3527482

**Nieuwe stationsstraat 20
Arnhem**

www.bosgroepen.nl

Bos- en natuurbeheer

Van advies tot uitvoering

Neem vrijblijvend contact op voor werk- en stagemogelijkheden!

HOLLANDSCHAP®

Adviesburo voor Stad- en Landschapsarchitectuur

LANDSCHAP ONTWERPER/STER

gezocht met passie voor ontwerpen

Kijk op onze website voor meer informatie over vacatures!

(Wij hebben ook plek voor stagiaires.)

www.hollandschap.nl

of 079-5930819

Bij ons is het op elke opdracht weer afstuderen.

www.smitsrinsma.nl

De ingenieurs van de buitenruimte

SmitsRinsma

Adviseurs groenvoorziening en terreininrichting

Aan de slag bij Overwater?

Ligt jouw hart in de agrarische sector of juist op het gebied van grondbeleid? Bij Overwater werken het Rentmeesterskantoor en het Grondbeleid Adviesbureau op vele terreinen samen.

Werken bij Overwater betekent uitdagend werk bij een organisatie die zich steeds doorontwikkelt, in een prettige werkomgeving met een goed salaris en uitstekende arbeidsvoorwaarden.

Kom eens kennismaken bij Overwater, wie weet ligt er voor jou een uitdagende afstudeeropdracht of een mooie carrière in het verschiet! Neem contact op met Fleur Varin, 078-674 94 26, f.varin@overwater.nl of kijk op www.overwater.nl.

Kerkstraat 54
3291 AM STRIJEN
078-674 94 94
www.overwater.nl

Kennis, advies en uitvoering

AERES
HOGESCHOOL
WAGENINGEN

Word docent in jouw vakgebied met onze hbo-opleidingen op maat:

- Docent groene sector (voltijd en deeltijd)
- Docent consumptieve techniek (voltijd en deeltijd)

Het is mogelijk om in 1 - 1,5 jaar voor de klas te staan.

aereshogeschool.nl/docentworden

veenenbos en bosch

ontwerpers van de buitenruimte

Nationale Sportcentrum Papendal, Arnhem

veenenbos en bosch
landschapsarchitecten

Zijpendaalseweg 51
6814 CD Arnhem

☎ 026 35 15 195
info@veenenbosenbosch.nl

Carrière maken in de waterketen?

GMB heeft stages
en banen voor
hbo'ers en mbo'ers!

GMB is een écht familiebedrijf met betrokken medewerkers vol ambitie. Samen met zo'n 400 collega's vormen wij een uniek bedrijf dat werkt aan mooie multidisciplinaire projecten op het gebied van waterkwaliteit, waterveiligheid, bio-energie en bouw en infra.

- GMB Services
- GMB Rioleringsstechnieken
- GMB BioEnergie
- GMB Waterkwaliteit & installaties
- GMB Waterveiligheid & constructies
- GMB Haven & industrie

Benieuwd wat jij voor GMB kunt betekenen?
Neem contact op met Suzanne Kuin (HRM-adviseur)
via 088 - 88 54 054 of via vacature@gmb.eu.
Kijk voor meer informatie op www.gmb.eu/werkenbij

